

AZƏRBAYCAN BƏSTƏKARLAR İTTİFAQI – 90. MUSİQİ FESTİVALI

Leyla ZÖHRABOVA

2024-cü ildə musiqi mədəniyyətinin əlamətdar hadisələrindən biri də Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 90 illik yubileyinin qeyd olunmasıdır. Bu məramla əlaqəli bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş, layihələr baş tutmuşdur.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı 90 illik şanlı səhifələrinin əhəmiyyətli hadisələr ilə tarixə yazıb. Əsası dahi Üzeyir bəy ilə qoyulan bu ocaqda ondan sonra görkəmli bəstəkarlar Səid Rüstəmov, Qara Qarayev, Tofiq Quliyev rəhbərlik etmişdir. 2007-ci ildən bu günə kimi dünya şöhrətli bəstəkar Firəngiz Əlizadə söz açdığımız təşkilata sədrlik edir. Sadaladığımız şəxsiyyətlərin hər birinin əsas amalı Azərbaycan musiqisinin bünövrəsini qorumaq, musiqi mədəniyyətimizin inkişafını təmin etmək idi. Məhz bu şəxsiyyətlərin sayəsində Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 90 yaşı var. Bu gün isə biz bu festivalı Ali Baş Komandanımız İlham Əliyevin və igid ordumuz sayəsində azad Azərbaycanımızda qeyd edirik.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının yubileyilə əlaqəli keçirilən müxtəlif tədbirlər, müsabiqə və konsertlər, plenum və festivallar öz zənginliyi ilə seçilir. Bu ərəfədə bəstəkarlarımızın yubiley gecələri də keçirilmişdir. Bunlardan Süleyman Ələsgərovun və Şəfiqə Axundovanın 100 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbiri misal göstərə bilərik.

Yubiley ilində yeni nəşrlərin işıq üzü görməsi haqqında söz açmağımız mütləqdir. Bu minvalla biz Xalq artisti, professor Firəngiz Əlizadənin "Azərbaycanın simfonik musiqisi" adlı kitabını, "Ü.Hacıbəylinin musiqi festivallarından elmi məqalələr" adlı toplunu, musiqişünas Natalya Dadaşovanın "Lyudmila Karagiçeva" adlı kitabını, həmçinin 2021-ci ildə Zəfər gününə həsr olunmuş konsertdə səslənən əsərlərin "Qarabağ Azərbaycandır" partitura məcmuəsini misal göstərə bilərik.

Yeni nəşrlərə musiqişünas və bəstəkarlara həsr olunmuş broşürlərin dərcinin davam olunması da aid oluna bilər. Onu da qeyd edək ki, bu günə kimi 60-dan çox musiqişünas və bəstəkarların həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş broşürlər dərc olunub. Bu ildə dərc olunan broşürlər musiqişünaslar Fəttah Xalızadə (müəllif sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, AMK-nın professoru Jalə Qulamova) və Akif Quliyevə (müəllif sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, AMK-nın professoru Leyla Quliyeva) həsr olunmuşdur.

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı həmişə olduğu kimi gənc bəstəkarların yaradıcılığına onun təbliğinə böyük yer ayırır. Bu baxımdan Gənc bəstəkarların yaradıcılığına həsr olunmuş plenum da yubiley tədbirləri sırasında keçirilmişdir. Plenum çərçivəsində gənc bəstəkarların əsərləri M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında Ü.Hacıbəyli adına

Azərbaycan Dövlət Simfonik orkestrinin ifasında səsləndirilmiş, elmi konfransda isə yeni yazılan əsərlər musiqişünaslar tərəfindən tədqiq olunmuşdur.

90 illik yubiley ilində bir neçə bölgəmizdə keçirilən səyyar plenumlar da əlamətdardır. İlin ilk plenumu Gəncə şəhərində, daha sonra Şəki və Şuşa şəhərlərindən keçirilmişdir. Hər bir bölgədə bir neçə gün ərzində həm musiqi ictimai xadimlərlə görüşlər baş tutmuş, həm də musiqi kollektivlərinin ifasında maraqlı konsert proqramları təqdim olunmuşdur. Bu baxımdan Gəncədə Firəngiz Əlizadənin "İntizar" operasının səsləndirilməsi, simfonik və kamera əsərlərdən ibarət konsertlər diqqətəlayiqdir.

XIII beynəlxalq Şəki "İpək yolu" Beynəlxalq Musiqi Festivalı da 90 illik yubileyə həsr olunmuşdur [1]. Festivalda Hindistanın "Bhanqra" rəqs qrupunun, Bursadan "İnegöl" xalq rəqs qrupunun, Qazaxistanın Xalq artisti Baxtiyar Taylakbayevin ifaları xüsusi maraqla qarşılanmışdır.

Şuşada keçirilən plenum isə öz bayram ovqatı ilə maraqlı idi. Burada həm Firəngiz Əlizadənin "Zəfər marşı" video formatda təqdim olunmuş, həm sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, musiqişünas Səadət Təhmirazqızının "Şuşa professional musiqidə" adlı yeni kitabının təqdimatı həyata keçirilmiş, həm Azərbaycan Dövlət Simli kvartetinin ifasında bəstəkar əsərləri səsləndirilmiş, həm də bir sıra musiqi xadimlərinin çıxışlarından ibarət konfrans təşkil olunmuşdur [2].

Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 90 illik yubileyi təkcə ölkəmiz daxilində deyil həmçinin onun hüdudlarından kənarda da keçirilir. Bu baxımdan Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyinin Mədəniyyət mərkəzində mötəbər tədbirin hazırlanmasını xüsusilə qeyd etməliyik [3]. Xalq artisti Fəxrəddin Kərimovun rəhbərliyi ilə Qara Qarayev adına Azərbaycan Dövlət Kamera orkestrinin ifasında Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri dinləyicilərin sürəkli alqışları ilə qarşılanmışdır.

Yubiley ilinin son tədbiri 22-noyabr - 9-dekabr tarixlərində keçirilən Musiqi festivalı oldu. Təsadüfi deyil ki, musiqi festivalı məhz paytaxt Bakıda baş tutdu. Bir neçə gün ərzində Bakı sakinləri və Bakıya gələn qonaqlar paytaxtımızın müxtəlif konsert salonlarında tədbirləri izləyə bildilər. Xüsusi ilə festivalın açılış gününə nəzər yetirmək istərdik.

Festivalın açılı nə ilə maraqlı idi? İlk növbədə açılışda səslənən əksər əsərlər ilk dəfə ifa olunduğu üçün, dinləyicilər tərəfindən böyük maraqla izləndi. Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik orkestrin ifasında səslənən əsərlər məzmun və janr rəngarəngliyi ilə seçilirdi. Bu isə əsərlər arasında kontrastlığı daha da gücləndirmiş və maraqlı repertuarın yaranmasına səbəb olmuşdur. Festivalda konsert,

simfoniya, simfonik poema, kapriççio, rəqs, uvertüra və s. janrlı nümunələr ifa edilmiş və hər janrın əsas məziyyətləri zəngin məzmun ilə açılmışdır. O da maraqlıdır ki, konsertdə qocaman və orta nəsl bəstəkarlarının yeni əsərləri səslənmişdi.

Xalq artisti Dadaş Dadaşovun "Tar və simfonik orkestr üçün konsert"inin ilk ifası diqqətəlayiqdir. Solo tarda Beynəlxalq müsabiqələr laureatı Sənan Hacıli ifa edərək I hissəli konsertin maraqlı ideyasını dinləyicilərə çatdırma bilməmişdir. Məlumdur ki, Dadaş Dadaşov bütün yaradıcılığı boyu milli musiqi alətlərinə xüsusi maraq bəsləyirdi [4]. Bu da təsadüfi deyil. Çünki Dadaş Dadaşov gənc yaşlarından tar alətində mükəmməl ifa etməyi bacarmış, bu sənətin sirlərini müəllimi Adil Gəraydan öyrənmişdir. Hələ 17 yaşında ikən D.Dadaşov H.Xanməmmədovun tar və simfonik orkestr üçün konsertinin mahir ifaçısı da olmuşdur. Belə ki, bəstəkar-ifaçı tandemi D.Dadaşov yaradıcılığında daim izlənilir.

Milli alətlərə olan sevgidən söhbət açdıqda Dadaş Dadaşovun ilk dəfə Qanun və simfonik orkestr üçün konsertin müəllifi olmasını da qeyd etməliyik.

Əsərləri ilə xalqın dərin sevgisini qazanan tanınmış bəstəkar Xalq artisti Azər Dadaşovun da əsəri xüsusi maraqla qarşılanmışdır. Konsertdə Azər müəllimin 16 sayılı "Heydər" adlı III hissədən ibarət simfoniya səsləndirilmişdir. Onu da qeyd edək ki, əsər 2023-cü ildə bəstələnmiş, Ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə həsr olunmuşdur. Simfoniya bəstəkarın Ulu öndərə həsr olunmuş 7-ci əsəridir. Bəstəkarın özünün qeyd etdiyi kimi bu əsərlərin hər birində o, Ulu öndər Heydər Əliyevin təkrarolunmaz cəhətlərini və zəngin irsini üzə çıxarmağa, ruhunun gücünü və Vətənə olan məhəbbətini musiqi obrazlarında əks etdirməyə çalışmışdır.

Konsertin repertuarında Xalq artisti Sərdar Fərəcovun Bakıda ilk dəfə ifa edilən "Türk rəqsi" adlı simfonik əsəri də sürətli alqışlarla qarşılanmışdır. "Türk rəqsi" həm f-no, həm kamera orkestri, həm də simfonik orkestr üçün işlənmişdir. Türk aləmi ilə bağlı bu əsər ilk dəfə Bişkekdə Qırğız Milli Konservatoriyasının 30 illik yubileyində səslənmişdir.

Türk mövzusu Sərdar müəllimə çox yaxındır. Qeyd edək ki, hələ 2015-ci ildə TRT Araz telekanalında yayımlanan verilişdə Türk-Azərbaycan bəstəkar və şairlərin müştərək əsərləri təqdim olunmuşdur. Sərdar müəllim də bir neçə mahnını məhz türk şairlərinin sözlərinə bəstələmişdir. O, həmçinin "Sonsuzluq karvanı" oratoriyası, "Bir günlük siğə" və "Şəhərdən manyak var" operettalarını da türk dramaturqlarının əsərləri əsasında yazıb [5].

Əməkdar incəsənət xadimi Cahangir Zülfüqarovun "Çağırış" uvertürası isə igidliyi, cəsurluğu tərənnüm edən əsərlər sırasındadır. Uvertüra simfonik orkestrin ifasında kontrastlı mövzu və melodik rəngarəngliyi ilə seçilərkən sürətli alqışlara səbəb olmuşdur.

Konsert repertuarında balet musiqisinə də xüsusi yer ayrılmışdır. Əməkdar incəsənət xadimi Ceyhun Allahverdiyevin "Tac Mahal" baletindən fraqmentlər dünyanın 7 möcüzəsindən biri olan Tac Mahala həsr

olunub. O da maraqlıdır ki, balet bu mövzuya həsr olunmuş ilk əsərdir. Bəstəkar özü qeyd edir: "Mənim üçün ən ümdə duran məsələ mövzunun aktuallığı, əbediliyi, milli və bəşəri olması idi. Tac Mahal abidəsinin tarixi əhəmiyyəti, əbədi sevginin simvolu kimi möhtəşəmliyi və eləcə də, özündə bir çox Şərq xalqlarının mədəniyyətlərini birləşdirməsi bu mövzuya müraciət etməyimə səbəb oldu" [6]. Doğurdan da, əsəri dinlədikdə Şərq koloritinin nə qədər zənginliyi, kontrastlığı, onun rəngarəngliyi göz önündə canlanır.

Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin nümayəndələri milli musiqi ənənələrinə bağlı olduqları üçün onların yaradıcılığında bu ənənə bariz şəkildə özünü göstərir. Bunu biz bəstəkar əsərlərində aşiq musiqi intonasiyalarından istifadə ilə də bağlaya bilərik. Bu baxımdan əsası Ü.Hacıbəyli tərəfindən qoyulan "Aşıqsayağı" triosu sonrakı dövrdə bir neçə bəstəkar tərəfindən eyniadlı əsərlərin yaranmasına səbəb olmuşdur. Eyniadlı "Aşıqsayağı" Xalq artisti, bəstəkar Vasif Allahverdiyevin qələmindən süzülərək yazılan əsərlər sırasında özünəməxsus yeri tutur. Aşiq musiqi intonasiyalarından istifadə etmək ilə milli ruhu daha da qabarıq şəkildə təcəssüm etməyi qarşısına məqsəd qoymuş bəstəkar buna yüksək şəkildə nail olmuşdur.

Səslənən əsərlər içərisində sənətsüənəslilik namizədi, bəstəkar Lalə Cəfərovanın "Sumela" simfonik poeması da ilk ifası ilə yadda qaldı. Əsərin belə adlandırılmasının böyük mənası var. Sumela Türkiyənin Trabzon şəhərində yerləşən monastırdır. Monastırın divarlarında bir neçə müqəddəslərin rəsmləri rəngli boyalar ilə çəkilib. Zəngin təbiətə malik dağların qoynunda olan monastır dəniz səviyyəsindən 1500 metr hündürlükdə yerləşir. Bəstəkar özü bu müqəddəs yeri ziyarət etdikdən sonra o qədər ilhamlanmışdır ki, ona həsr olunmuş əsər yazmaq ideyası yaranır. Nəticə də eyniadlı simfonik poema yaranır. Lalə xanımın özünün söylədiyi kimi əsərdə "kosmos səsləri ilə Sumela obrazı yaradılıb". Buradakı hadisələr sanki nağıl kimi vəsf olunur.

Simfonik orkestr üçün səslənən yeni əsərlərdən biri də Əməkdar incəsənət xadimi, bəstəkar Məmmədəğa Umudovun "Simfonik rəqs"idir. Burada biz bəstəkarın üzvi surətdə rəqs musiqisinə xas elementlər ilə zəngin palitralı musiqi tablosunu simfonik orkestrin ifasında izləyə bildik.

Naxçıvan diyarı, onun gözəllikləri də bəstəkar yaradıcılığında vəsf olunan yerlərdəndir. Bunlar içərisində Naxçıvan MR Əməkdar incəsənət xadimi Yaşar Xəlilovun "Naxçıvan kapriççiosu" diqqətəlayiqdir. Azərbaycanın dilbər guşələrindən biri olan Naxçıvanın vəsf olunmasına həsr olunan əsər də ilk dəfə səsləndirilmişdir. Yaşar Xəlilov bir sıra əsərlərində Naxçıvanın gözəl yerlərinə həsr olunmuş bir neçə əsər yaratmışdır. Bu əsərdə də biz Naxçıvanın zəngin təbiətini, onun özünəməxsus musiqi mədəniyyətini duya bilirik.

Festivalın bütün günlərində müxtəlif musiqi ocaqlarında keçirilən konsertlər yubileyə böyük töhfələr verdi. Bir-birinin ardınca Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Ü.Hacıbəyli adına Konsert salonunda Kamera

musiqisi, Uşaq musiqisinə həsr olunmuş Elmi-praktiki konfrans; R.Behbudov adına Azərbaycan Dövlət Mahni Teatrında Estrada musiqisi; Heydər Əliyev adına Sarayda Əməkdar artist Vüqar Camalzadənin yaradıcılıq gecəsi; M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında Qara Qarayev adına Azərbaycan Dövlət Kamera Orkestrinin və Azərbaycan Dövlət Xalq Çalğı Alətləri Orkestrinin konsertləri bu sırada böyük əhəmiyyətə malikdir.

Doğurdan da, 2024-cü il Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 90 illik zəngin tarixini özündə əks etdiməyə nail oldu. Bütün bunlar Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının sədri, Xalq artisti, UNESCO-nun "Sülh artisti", AMEA-nın müxbir üzvü Firəngiz xanım Əlizadənin böyük əməyi, zəhməti və gücü sayəsində ərsəyə gəldi. Firəngiz xanım həm ictimai fəaliyyəti, həm də öz

yaradıcılığı ilə Azərbaycan musiqisinin dünyada tanınmasında, təbliğ olunmasında, Şərqlə Qərblə arasında bağlılığın inkişaf etməsində, gənclərə göstərdiyi diqqət və qayğısında nümayiş etdirir. Musiqişünas, AMEA-nın müxbir üzvü, sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Rəna Məmmədovanın yazdığı fikri xatırlamaq istədim: "..... zaman sənətdə yeni yol açan, ömrünü sənətə həsr edən fədai ucaldır, əbədi olaraq tarixə qovuşdurur. Firəngiz Əlizadə fenomeni də zamanın və istedadın ucaldığı zirvədir" [7, s. 8353]. Söylənənlərə qoşularaq biz də Firəngiz xanıma möhkəm cansağlığı arzu edirik. Biz inanırıq ki, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı gələcəkdə bundan da böyük yubiley illəri keçirəcək və uzun illər bəstəkarlıq, musiqişünaslıq sahələrinin inkişafında başlıca əvəzsiz rol oynayacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Şəkiddə "İpek yolu" Beynəlxalq Musiqi Festivalı kiçiriləcək. URL: <<https://medeniyyetv.az/az/news/3034/sekide-ipek-yolu-beynəlxalq-musiqi-festivali-kecirilecek>>
2. Təhmirazqızı S. "Şuşada Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının səyyar plenumu". Mədəniyyət qəzeti, 23.10.2024. URL: <<https://www.medeniyyet.az/page/news/76319/.html?lang=az>>
3. Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 90 illik yubileyi münasibətilə Berlində klassik musiqi gecəsi təşkil olunub. URL: <<https://az.baku-art.com/az/azerbaycan-best-karlar-ittifaqin-n-90-illik-yubileyi-munasib-til-berlind-klassik-musiqi-geci-t-shkil-olunub>>
4. Hüseynova L. "Yüksək meyar və keyfiyyət keşiyində: Dadaş Dadaşovun bəstəkar və müəllim portretinə bəzi ştrixlər". Konservatoriya jurnalı, 2015, №3. URL <<http://konservatoriya.az/?p=1315>>
5. Zeynallı G. Sərdar Fərəcov - Bəstəkar və ictimai xadim kimi. <<http://konservatoriya.az/?p=1814>>
6. Allahverdiyeva L. "Ceyhun Allahverdiyevin "Tac Mahal" baletinin musiqi dramaturgiyası. Konservatoriya jurnalı, 2023, №2 (57), URL: <<http://konservatoriya.az/?p=7694>>
- 7. Məmmədova R. "Firəngiz Əlizadə: musiqiyə bağlı sənətkar". Musiqi-dünyası. 2020, №1(82), s.7-9. URL: <http://www.musiqi-dunya.az/article/82/82_2.htm>